

פרפראות

פאר

לך לך ויזמא דרחל אמנו תשפ"ג

אמונה ע"י

בירור וידיעה

או ע"י

שמיעה

וקבלה

פרפראות פאר

אמונה ע"י בירור וידיעה או ע"י שמיעה וקבלה את כ"ז

פרשת לך לך ויומא דרחל אמנו תשפ"ג

כא, מאנה להינחם על בניה מכוון למשלח
מדנים בין אחים
כב, בשורת הנביא ושבנו בניס לגבולם הוא
האחדות
כג, מנעי קולך מבכי הסבר למה כאן צוה ה'
את הברכה בלשון מניעה
כד, ועיניך מדמעה מה רמז הנביא באומרו
על רחל ועיניך מדמעה
כה, מעשה שהיה מבאר דמעות של אמא
להצלחת הבנים בתורה
כו, אימה חשיכה גדולה נפלת עליו מכוון
להקם לנו את סוכת דוד הנופלת
כז, אמונה ע"י בירור וידיעה או ע"י שמיעה
וקבלה

א, איך אמר ויצאו ללכת לאחר שכבר הלך ביאור ע"ד חכמה בינה דעת

כתיב (בראשית י"ב ד'), "וילך אברם כאשר
דבר אליו ה', וילך אתו לוט",

כתיב (בראשית י"ב ה'), "ויקח אברם את שרי
אשתו, ואת לוט בן אחיו, ואת כל רכושם
אשר רכשו, ואת הנפש אשר עשו בחרן, ויצאו
ללכת ארצה כנען",

איך אמר ויצאו ללכת אחר שכבר אמר וילך

וקשה, דבתחילה כתיב, וילך אברם, וגם
לוט הולך עמו, כלומר שכבר הלך, ורק אח"כ
שכבר הלך אמר הכתוב, ויצאו ללכת,

ביאור הדבר ע"ד חכמה בינה דעת

א, איך אמר ויצאו ללכת לאחר שכבר הלך
ביאור ע"ד חכמה בינה דעת
ב, תשורי מראש אמנה זה אברהם תשורי
מראש אמנה ר"ת אמ"ת
ג, תשורי מראש אמנה על ידי הנגינה יכול
האדם להגיע לפיסגת האמונה
ד, בשתי דרכים מבאר המהרש"א איך לא
קיים א"א אסור לאדם לקדש
ה, וירדף עד דן מכוון להגוי אשר יעבודו דן
אנוכי
ו, אמירת קונה שמים וארץ לאחר ויכולו
השמים והארץ
ז, בקשת שכר במצוות מילה ע"ד המהרש"א
ח, מאברהם אבינו למדנו שהשבת מכפר על
עבודה זרה
ט, ביאור בכתוב ויצא לך שם בגוים ביפיד
כי כליל הוא
י, עצה נפלאה לבכי כל אדם על צרותיו בזמן
המילה מבעל הכלי יקר
יא, בקשת שכר באמונה כמו בצדקה
יב, וצאצאיו חת"ם הם ר"ת תורה חופה
מעשים
יג, בארבעה דרכים מבואר אשר קידש ידיד
מיהו הידיד, ואינם חלוקים
יד, בקשת שכר על קיום מצוות מילה
טו, איך ייראו כל עמי הארץ מישראל ע"י
ראיית התפילן של ראש
טז, מפני מה הזכיר הכתוב מקום התבשרות
שאול במלכות
יז, רחילא בתר רחילא אזלא זו רחל אשת
ר"ע שהלכה בדרך רחל אמנו
יח, ביאור מהרה"ח ר' משה בוים ע"י
מעשה רחילא בתר רחילא אזלא
יט, ביאור בתפילת רחל אמנו
כ, רחל מבכה על בניה היה צ"ל רחל בוכה
ובמה ריצתה רחל לקב"ה

אשר עשו בחרון, **ויצאו ללכת** ארצה כנען,
שזה היה העשייה בפועל,

וביותר נראים הדברים

כי למה לא אמרה תורה בתחילה **"ויצאו ללכת"**, רק **"וילך אברם"**, אלא, מכיוון ושם היה רק מושכל ראשון ללכת, ועוד לא יצא ללכת, ורק כשהגיע לבחינת **דעת**, אז יצא ללכת,

ב, תשורי מראש אמנה זה אברהם תשורי מראש אמנה ר"ת אמ"ת

איתא במדרש (רבה שיר השירים פרשה ד' פסקה כ'), **כתיב** (שיר השירים ד') **"תשורי מראש אמנה"** זה אברהם, שכתוב בו (בראשית ט"ו ו') **"והאמין בה"**,

היתכן שבירה כזו ללא מנהיג

איתא במדרש (בראשית רבה ל"ט א'), **"ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך"** וגו',

ר' יצחק פתח, (תהלים מ"ה) **"שמעי בת וראיי"** וגו', אמר רבי יצחק, משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה **בירה אחת דולקת**, אמר, תאמר שהבירה זו בלא מנהיג,

הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו, **אני הוא בעל הבירה**, כך, לפי שהיה אבינו אברהם אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, **הציץ עליו הקב"ה**, ואמר לו, **אני הוא בעל העולם**, ע"כ,

מבואר כי אברהם אבינו חיפש את האמת, וכאשר גילה את האמת האמין בה' והיה מפרסם אלקותו בעולם,

הרמז בכתוב תשורי מראש אמנה

תשורי מראש אמנה, הם ראשי תיבות **אמ"ת**, **א"כ מבואר**, שכאשר הגיע א"א אל האמת, נאמר עליו **והאמין בה'**.

ג, תשורי מראש אמנה על ידי הנגינה יכול האדם להגיע לפיסגת האמונה

יש לבאר הדבר בהקדם דברי **הבני יששכר** בספר **אגרא דפרקא** – (אות קלב), וזה לשונו, להבין בחינת מציאות ג' מוחין, **חכמ"ה בינ"ה ודע"ת** בשכל האדם,

חכמ"ה, הוא **המושכל ראשון** שנופל בשכלו לעשות דבר מה, זה נקרא **חכמ"ה**, **אותיות כ"ח מ"ה**, שהוא רק מחשבה פשוטה, בלי התפשטות עדיין, באורך ורוחב, **איך ומה יעשה הדבר**, ולכך בחי' חכמה הוא י', **נקודה** בלי התפשטות,

בינ"ה, ואח"כ כשמתבונן האיך ומה יעשה הדבר, זה נקרא **בינ"ה**, מבין דבר מתוך דבר, היינו, מתוך דבר המושכל הראשון, ע"כ נקראת בחינת **בינה**, ה' שהוא התפשטות קו לאורך ולרוחב, ובתוכה י' הנקודה הראשונה,

דע"ת, והנה אפילו יתבונן האדם בחכמתו ובינתו לעשות איזה דבר, אם יניח הדבר ממחשבתו, לא תוגמר לו העשייה אשר גמר בדעתו, עד אשר יקשור הדבר במחשבתו בהסכמה שלא ישקוט עד אשר יעשה הדבר הנרצה לו, הנה ההסכמה ההיא נקראת **דע"ת**, (הוא לשון התקשרות מלשון וידע אדם) שמקשר הדבר במחשבתו, והוא התקשרות המחשבה עם המעשה, על כן הדעת הוא **סוף המחשבה ותחלת המעשה**, הנה כן מפורש הדבר בספר התניא שחיבר הגאון החסיד מהרז"ש זצ"ל [ליקו"א פ"ג], עכ"ל, בספר **אגרא דפרקא**,

ביאור כפו"פ בדבר הסותר בכתוב

ועתה אפשר לבאר הפסוקים כפתור ופרח, דתחילת המחשבה **והמושכל הראשון** היה כאשר אמר לו הקב"ה לך לך, וזהו, **"וילך אברם"**, כאשר, כלומר, בשעה שדבר אליו ה', וזהו בחינת **חכמ"ה**,

ואח"כ אמר הכתוב, **וילך אתו לוט**, זה היה בחינת **בינ"ה**, שהיה מבין דבר מתוך דבר, ונטה קו לאורך ולרוחב, איך ומה יעשה הדבר, ומי יילך עמו, וע"ז אמר **וילך אתו לוט**, ועוד מי ומה יקח עמו, וזהו **בינ"ה**,

ורק לאחמ"כ, כשהגיע לשלב **הדע"ת** שהיא הלכה למעשה של **החכמה והבינה**, ע"ז אמר **ויקח אברם את שרי אשתו**, ואת לוט בן אחיו, ואת כל רכושם אשר רכשו, ואת הנפש

לא קיים כל התורה לא היה חש להא דרב יהודה, עכ"ל המהרש"א.

ה, וירדף עד דן מכוון להגוי אשר יעבודו דן אנוכי

כתיב (בראשית י"ד י"ד), "וישמע אברם כי נשבה אחיו, וירק את חניכיו ילידי ביתו, שמנה עשר ושלוש מאות, וירדף עד דן, ויחלק עליהם לילה" וכו'.

כתב רש"י, ממדרש אגדה, "ויחלק" שנחלק הלילה, ובחציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים,

ההבטחה לא"א בברית בין הבתרים

להלן (ט"ו י"ד), הוא אומר, "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי, ואחרי כן יצאו, ברכוש גדול", וזה היה **בחצי הלילה** כאשר נהרג כל בכור, ובניי יצאו ממצרים, כמ"ש, (תהלים קל"ו י"ו) **למכה מצרים בבכוריהם ויוצא ישראל מתוכם**,

ביאור הלשון "דן" מלשון דן אנוכי

וכך אפשר לפרש הפסוק, וירדף עד, דן, ויחלק עליהם לילה וכו', שרדף, עד שעה שהקב"ה קיים הבטחתו שאמר, וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי, ודן את המצרים **בחצי הלילה**,

וכמ"ש המדרש, (פרדרי"א סוף פרק כ"ז סוף פרק מ"ח) **ויחלק עליהם לילה וכו'**, שחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים, שאז דן הקב"ה את מצרים, וזהו וירדף עד דן, כלומר עד שהגיע הזמן שדן את המצריים.

שוב מצאתי בספר "יקר מפז" מהמגיז **מקוזהניץ** הפטרת פרשת לך לך, או יאמר **וירדוף עד דן** כפירוש רש"י (בראשית יד טז) ויחלק עליהם לילה בחצות ראשונה נעשה נס לאברהם, וחצות השני נשמר עד חצות דמצרים, וזהו וירדוף עד שהגיע זמן חצות לילה שנשמר למצרים, שנאמר עליו שם (ט"ו י"ד) דן אנכי,

איתא בספה"ק הכשרת האברכים (פרק ט' אות ג') בשם הרה"ק **הבית אהרון מקארלין** זצוק"ל,

פירוש הכתוב (שיר השירים ד' ח') "תשורי מראש אמנה", כי הנגינה היא שעומדת בראש האמונה, שעל ידה יכול האדם להגיע לפיסגת האמונה, עיי"ש באורך ביאור דבריו על כחה של נגינה להתעלות האדם,

עד"ז אפשר לומר, סמיכות הכתובים, ויאמינו בה' ובמשה עבדו, מכיון ואז ישיר.

ד, בשתי דרכים מבאר המהרש"א איך לא קיים א"א אסור לאדם לקדש

כתיב (בראשית פרק יב יא), "ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את"

איתא בגמרא (ב"ב ט"ז ע"א), אמר רבא: עפרא לפומיה דאיוב, איהו באחרניתא, אברהם אפילו בדידיה לא איסתכל, דכתיב, הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה.

כתב המהרש"א (ב"ב ט"ז ע"א), ויש לדקדק היאך לא היה מסתכל אברהם בשרה מעולם, מדכתיב הנה נא עתה ידעתי וגוי והרי אמרו בפ"ב דקדושין אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה, ואברהם אבינו קיים מילי דרבנן ואפי' עירוב תבשילין, כדאמרין ביומא,

וי"ל דודאי ראה אותה בנעוריה קודם שנשאה מדרב יהודה שמא תתגנה כו' אלא דאחר שהיתה נשואה לו לא ראה אותה מתוך צניעותה, והוא חשב כי לא עמדה ביפיה בזקנתה כי היתה בעת הזאת לפי הכתובים יותר מסי שנה ולפי שעיי מעשה הסתכל בה עתה כדאיתא בתנחומא וראה שעמדה ביפיה מהפלא שנעשה בה בת כ' כבת ז' ליופי כו' וע"כ אמר עתה לפני זמן זקנותך ידעתי כי יפת מראה את,

ועוד יש לפרש, לפי מה שפרשנו (יבמות ק' ע"ב ד"ה אלא מעתה) דלא קיים אברהם כל התורה אלא עד אחר שנימול, לק"מ דכשנשא שרה

שנאמר (ישעיהו נ"ג י"ב) "לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע", ע"כ,

כתב המהרש"א (סוטה י"ד ע"א ד"ה א"ל הקב"ה), **ומיהו קשה** דהיאך קאמר שהיה מבקש לקיים המצות כדי לקבל שכר עליהן הא אמרינן (אבות פ"א עבודה זרה י"ט ע"א) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב **ע"מ לקבל פרס**,

וי"ל דהיינו במצוה שנתחייב בה כבר, אבל הכא שעדיין לא בא לא"י ששם חיובה והקב"ה לא רצה שיהיה חייב בהו **שפיר**

מצי לבקש משום קבול שכרן ודו"ק, עכ"ל המהרש"א,

מבואר כי על מה שעדיין לא נתחייב שפיר אפשר לבקש שכר,

א"ל כי בקשת השכר הוא על העתיד שלא נתחייב

איתא בגמרא (שבת דף קלז עמוד ב) **העומדים שם אומרים**: כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לח'ופה ולמ'עשים טובים.

והמברך אומר: אשר קידש ידיד מבטן, חוק בשארו שם, וצאצאיו **חתם** באות ברית קדש. **על כן בשכר זאת**, קל חי חלקנו, צוה להציל ידידות שארינו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו ברוך אתה ה' כורת הברית.

מיסודו של המהרש"א למדנו כי על מה שעדיין לא נתחייב אפשר לבקש שכר,

ובברכת העומדים שם אמרינן כן **יכנס** בלשון עתיד לתורה חופה ומעשים טובים שעדיין אינו מחוייב בהם, וע"ז אומר המברך **על כן בשכר זאת**, כלומר בשכר שיקיים המצוות לכשיתחייב, וע"ז אפשר לבקש שכר,

ח, מאברהם אבינו למדנו שהשבת מכפר על עבודה זרה

וביותר נראין הדברים, עפ"י דברי רש"י

כתיב (תהלים ק"י ג') "**בְּהַדְרֵי קֹדֶשׁ מְרַחֵם מִשְׁחָר, לְךָ טַל יִלְדְּתֶיךָ**",

ו, אמירת קונה שמים וארץ לאחר ויכולו השמים והארץ

כתיב (בראשית א') ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו. כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות:

בתפילת ליל שבת, חזן - ברוך אתה ידוד אלקינו ואלקי אבותינו. אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב. הקל הגדול הגבור והנורא קל עליון. קונה שמים וארץ,

יש לבאר למה אחרי ויכולו יש לומר **קונה שמים וארץ**

איתא בגמרא (שבת דף קיט עמוד ב) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית,

כתיב בראשית (פרק יט) "ויברכהו ויאמר ברוך אברם לקל עליון קנה שמים וארץ", פירש"י

קונה שמים וארץ - על ידי עשייתן קנאן להיות שלו:

לפי"ז יש לפרש, אם יאמר האומר, מכיוון ונעשיתי שותף למעשה בראשית, ע"י אמירת ויכולו, שמא יש לי גם קנין בקונה שמים וארץ, שהרי ע"י עשייתן וקנאן, ובעשייתן הריני שותף, לכן יש לומר לאחר אמירת ויכולו, כי בעשייתן נעשה שותף, אך בקנין הוא בלבד **קונה שמים וארץ**.

ז, בקשת שכר במצוות מילה ע"ז המהרש"א

איתא בגמרא (סוטה דף יד עמוד א), דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י? וכי לאכול מפריה הוא צריך? או לשבוע מטובה הוא צריך?

אלא כך אמר משה: הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי, אמר לו הקדוש ברוך הוא: **כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר**, מעלה אני עליך כאילו עשיתם,

י, עצה נפלאה לבכי כל אדם על צרותיו בזמן המילה מבעל הכלי יקר

איתא בגמרא (שבת ק"ל ע"א), תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה, דכתיב שש אנכי על אמרתך, כמוצא שלל רב,

ובתוספות (שבת ק"ל ע"א ד"ה שש אנכי), במדרש (שוחר טוב) כתיב (תהלים פרק ו'), למנצח על השמינית ונדרש על המילה שהיא בשמיני,

כתב בספר עוללות אפרים מבעל הכלי יקר, (עמוד י"ט סימן תס"ט) (מובא באוצר המפרשים, שבת ק"ל, בחידושי הגאון ר' אליהו גוטמאכער מגריידיץ, בעמח"ס צפנת פענח) וז"ל,

גם יכוין כל אדם על צרותיו בעת בכי הנימול מיסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע מכל קליפה, שיכלול גם תפלתו,

על זה נאמר (תהלים פרק ו'), למנצח על השמינית וכי כי שמע ה' קול בכי, כלומר בכי הילד הנימול, שמע ה' תחינתני ה' תפילתי יקה, והוא עצה נפלאה, ולכן יש לנהג לומר רק מזמור זה.

יא, בקשת שכר באמונה כמו בצדקה

כתב המהרש"א (מכות כ"ג ע"ב), וז"ל, כתיב (תהלים ט"ו ב') "הולך תמים" זה אברהם. כי

הוא היה ראש האמונה וכמ"ש במדרש תשורי מראש אמנה זה אברהם, שהוא היה ראש האמונה, שלא להאמין בזולתו ובשום שיתוף, והיה הולך תמים, שהיה עושה המצות בשלמות ובתמימות,

והתחיל דוד בכלל גדול הזה שקיים אבינו שהיה ראש אמונה וכמ"ש בו (בראשית ט"ו ו') והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, כי הנה באיש אחר המבקש שכר על האמונה בו יתברך

ב"ה, לא עשה כהוגן, כמ"ש הווי כעבדים העושים על מנת שלא לקבל פרס, חוץ מצדקה שמותר לכל אדם לעשות על מנת לקבל פרס כמ"ש מותר לתת צדקה ע"מ

כתב רש"י (תהלים ק"י ג') רבותינו דרשוהו באברהם אבינו, ואני אפרשנו כדבריהם, בהדרי קודש מרחם משחר - זאת תהיה לך, בזכות הדרת קדושה שהיה בך מבטן אמך, שהכיר בוראו בן ג' שנים. לך טל ילדותיך - לך יחשב ילדותיך, דרכי יושר שהנהגת בהם בילדותיך, יהיה לך לנועם, כטל זה שהוא נעים ונוח, עכ"ל רש"י,

ולפי דרכנו נאמר

מרחם משחר, הכוונה על מה שאמר אברהם אבינו, על שנים של ילדותו, כלומר, משחר נעוריו כמ"ש "תאמר שיש בידי עוון, שהייתי עובד עבודת כוכבים כל השנים הללו", עד שהכיר את בוראו בן שלוש שנים, וע"ז א"ל הקב"ה,

לך טל ילדותך, מה ט"ל זה פורח אף עונותיך פורחים, והכוונה שאתן לך את השבת, שיהיה מוחל על אותן השנים. וזהו פירוש הפסוק "מרחם משחר, לך טל ילדותך".

ט, ביאור בכתוב ויצא לך שם בגוים ביפיך כי כליל הוא

כתיב (יחזקאל ט"ז י"ד), "ויצא לך שם בגוים בגיגך, כי כליל הוא בהדרי אשר שמתי עליך נאם ה' ה'",

כתב רש"י (יחזקאל פרק ט"ז פסוק י"ד) "כי כליל הוא", כי שלם הוא,

שלימות האדם הוא ע"י המילה

מבואר, כי שלימות האדם הוא ע"י המילה, כמ"ש (בראשית פרק י"ז א') "התהלך לפני והיה תמים",

ואמר הכתוב כי שם בגוים, יצא לך ע"י השלימות שהוא המילה,

לפי"ז אפשר לפרש הברכה "כשם" שנכנס לברית, כפי שע"י הברית יצא לך שם בגוים,

כך יצא לך שם ע"י תורה ומעשים טובים".

שיחיה בני, ואמר שהוסיף הקב"ה באברהם שהיה ראש האמונה לתת לו שכר על בקשתו,

בשכר, כמ"ש מה תתן לי, וז"ש "והאמין בה" "ויחשבה לו" לתת לו שכר על האמונה כמו בצדקה, גם בשכר, וכמו שנתן לו שכר על הצדקה כמ"ש כי ידעתיו למען וגוי לעשות צדקה ומשפט וגוי למען הביא ה' על אברהם וגוי ופרש"י שכך היה מצוה לבניו שיביא כו' עכ"ל המהרש"א,

רש"י בד"ה מבטן, מפרש, כי ידיד הכוונה ליצחק אבינו, דקודם שנוולד יצחק, נתיחד למצוה זו, דכתיב (בראשית י"ז ט"ט) אבל שרה אשתך יולדת וגוי והקמותי את בריתי אתו היינו מילה.

מבואר, שלאברהם אבינו נתן הקב"ה שכר על האמונה כמו על הצדקה,

תוס' בד"ה ידיד מפרש, כי ידיד הכוונה לאברהם אבינו שנקרא ידיד, כדרשת חז"ל (מנחות נ"ג ע"ב) שנאמר (ירמיה י"א ט"ו) "מה לידידי בבית", זה אברהם,

במכילתא, פרשת בשלח, (סוף פרשה ו', לפני השירה), בפירוש מרכבת המשנה, מביא דברי המהרש"א, ובתו"ד נראה שבקשת שכר על אמונה כמו בצדקה, הוא אצל כל אדם,

תשובת הגאונים (מובא בערוך ערך ידיד) מפרש רב שרירא גאון, כי הכוונה ליעקב אבינו, יעקב אבינו הוא היחיד שכבר במעי אמו התורה מעידה עליו שהוא קדוש, ועוד, שחתימת כל צאצאיו באות ברית קודש, לא

תמצא זה לא באברהם ולא ביצחק אלא ביעקב,

מהרש"א (שבת דף קל"ז ע"ב) בד"ה אשר קדש ידיד כו'. מפרש דאכלל ישראל אמר אשר קדש ידיד, שקראן הכתוב ידיד כדכתיב (ירמיה י"א ט"ו) מה לידידי בבית וגוי, כפירש"י לפי פשוטו בספר ירמיה, ידידי - עם סגולתי,

יב, וצאצאיו חת"ם הם ר"ת תורה חופה מעשים

איתא בגמרא (שבת דף קלז עמוד ב) המל אומר, אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. אבי הבן אומר, אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו.

ביאור כי הדעות השונות במילה "ידיד" אינם חלוקים

העומדים שם אומרים, כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לח'ופה ולמ'עשים טובים.

אפשר לומר, כי אלה הדיעות אינם חלוקים, אלא כל אחד מסביר את אחד משלשת המילים, קידש, ידיד, מבטן שהמברך אומר, ואין מחלוקת בדבר,

והמברך אומר, אשר קידש ידיד מבטן, חוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קדש. על כן בשכר זאת, קל חי חלקנו, צוה להציל ידידות שארינו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו ברוך אתה ה' כורת הברית.

תשובת הגאונים מבאר המילה קידש

קידש, בתשובת הגאונים פירש המילה, קידש, שהכוונה ליעקב אבינו, כמבואר לעיל,

יש לבאר, כי כונת המברך שאומר "וצאצאיו חת"ם באות ברית קדש", הכונה, לברכה שברכו העומדים שם, "כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לח'ופה ולמ'עשים טובים".

תוספות מבאר המילה ידיד עפ"י מדרשו

ידיד, תוספות מפרש המילה, ידיד, שזה אברהם אבינו, עפ"י המדרש שדרשו חז"ל, על הפסוק "מה לידידי בבית",

מכיון וראשי התיבות חת"ם, הם תורה ח'ופה מ'עשים טובים.

מהרש"א מבאר המילה ידיד עפ"י פשוטו

ידיד, המהרש"א מפרש המילה, ידיד, שהם

יג, בארבעה דרכים מבואר אשר קידש ידיד מיהו הידיד, ואינם חלוקים

יושב על פתחו של גיהנם ומסיק משם למי שאין בו דבר עבירה, והיינו למען בריתו אשר שם כו' ודו"ק,

לפי"ז אין כאן בקשת שכר בעולם הזה, אלא לאחר מיתה,

טו, איך ייראו כל עמי הארץ מישראל ע"י ראיית התפילין של ראש

איתא בגמרא (חולין דף פח עמוד ב) בשכר שאמר אברהם אבינו (בראשית י"ד כ"ג) "אם מחוט ועד שרוך נעלי", זכו בניו לשתני מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין. רצועה של תפילין, דכתיב (דברים כ"ח י') וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש, אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך,

כתב המהרש"א, ומהא דקאמר הכא בשלמא רצועה דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו'. יש להביא ראיה לפרש"י בפי התכלת (מנחות ל"ה ע"ב) שפירש אלו תפילין שבראש כו' מפני שיש על של ראש שיין ודלי"ת שהוא רוב השם כו' ודו"ק ועיין בתוס' פ"ק דברכות דף ו', ע"כ

רש"י מסכת מנחות דף לה עמוד ב שישים הרצועות על ראשו [בענין] שיהא כעין דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דשי"ן נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כעין שי"ן ודל"ת נראה בקשר ויו"ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד.

תוספות מסכת ברכות דף ו עמוד א אלו תפילין שבראש - לפי שיש בהן רוב שם של שם שדי שהשי"ן כתובה בקמט שבבתים והדלי"ת ברצועות.

איתא בגמרא (ברכות דף ו עמוד א) תניא, אבא בנימין אומר, אלמלי נתנה רשות לעין לראות, אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין. פירש"י לראות - כל השדים העומדים לפניו.

לפי זה יש לפרש וראו כל עמי הארץ, שניתן להם רשות לראות, ומה הם רואים את האותיות ש"ד, ועי"ז נאמר אין כל בריה יכולה לעמוד, לפיכך יראו ממך,

כלל ישראל, עפ"י פשוטו של הכתוב "מה לידידי בבית", שהם עם סגולתי,

רש"י מבאר המילה מבטן

מבטן, רש"י מבאר המילה, מבטן, שהכוונה ליצחק אבינו, כמובא לעיל.

הדבר מכוון בעיון בד"ה של רש"י ושל תוס'

תוס' מתחיל הדיבור "ידיד", ומסביר כנ"ל, רש"י מתחיל הדיבור "מבטן", ומסביר כנ"ל, תשובת הגאונים שם את הדגש על המילה "קידש", ומסביר כנ"ל.

יד, בקשת שכר על קיום מצוות מילה

איתא בגמרא (שבת דף קל"ז ב') המברך אומר, אשר קידש ידך מבטן, חוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קדש. על כן

בשכר זאת וכו', למען בריתו אשר שם בבשרנו, וקשה, כיצד ניתן לבקש שכר על עשית מצוה, ולומר בשכר זאת, הא אמרינן (קידושין ל"ט ע"ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא,

תירוץ בעל משך חכמה

במשך חכמה מתרץ, איתא במדרש (רבה דברים פרשה ג פסקה ה), עה"פ (דברים פרק ז י"ג)

"וברך פרי בטנד ופרי אדמתך", מה פרי אדמתך צריכים עישור אף פרי בטנד צריכים עישור וזו המילה,

כתב המשך חכמה (דברים כח פסוק ד) מכיון דבמעשר שרי לנסויי ולבקש שכר כמו שאמרו בחנוני נא, (עיין פ"ק דתענית דף ט), לכן תקנו בברכה על המילה לבקש שכר עליה. עכ"ל.

יש לבאר ע"ז המהרש"א

ויש לומר, עפ"י דברי המהרש"א (שבת קל"ז ב') שמבאר, "על כן בשכר זאת", ציוה הקב"ה לאברהם להציל ידידות שאריתנו, דהיינו גופינו משחת, דהוא הגיהנם, כדאיתא בגמרא (עירובין י"ט ע"א) שאברהם

יז, רחילא בתר רחילא אזלא זו רחל אשת ר"ע שהלכה בדרך רחל אמנו

איתא בגמרא (כתובות ס"ג ע"א נדרים נ" ע"א) **מעשה** ברחל אשתו של רבי עקיבא שהיה רועה של בן כלבא שבוע, חזיתיה ברתיה לרבי עקיבא דהוה **צניע ומעלי**, ורצתה להינשא לו, וגרמה לו ללמוד תורה, ואמר שלי ושלכם שלה הוא, ברתיה דר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי, היינו דאמרי אינשי, **רחילא בתר רחילא אזלא, כעובדי אמה כך עובדי ברתא**. עיי"ש כל העניין,

אפשר לפרש, רחילא בתר רחילא אזלא, הכוונה ש**רחל** אשת רבי עקיבא, אזלא בתר **רחל אמנו,**

יח, רחילא בתר רחילא אזלא ביאור מהרה"ח ר' משה בויס ע"י מעשה

כתיב (בראשית ל"ז ט"ו), וימצאהו איש והנה תעה בשדה, ופירש רש"י (מתנחומא) איש זה גבריאל שנאמר (דניאל ט') והאיש גבריאל,

כתיב (במדבר כ"ז ט"ז), "יפקד ידוד אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפנים ואשר יבא לפנים, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה עדת ידוד כצאן אשר אין להם רועה",

ואמר לי הרה"ח הישיש ר' משה בויס ז"ל, דקשה, למה, כאן ביפקד ידוד אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, לא אמר רש"י איש זה גבריאל,

וסיפר עובדא דבהיותו בצעירותו בעיר פשיסחא, היה פעם הולך ברחובה של עיר, וראה עדר של עזים מלווים ברועה צאן, ובהגיע עת ינטו צללי ערב ורצה הרועה להחזיר צאנו למקומו, היה הרועה מחלל בחלילו, ומנסה לכווין את עדרו, אך ללא הועיל, עד אשר לקח, אחד מן העיזים שבעדר, וסובב אותו בידיו לכיוון שרצה, ואז הסתובבו והלכו אחריו אחד אחד וכל העדר,

וכך פירש הרה"ח את הפסוק, איש על העדה, שכאשר מדובר בהנהגה שהציבור יילך אחריו, יש למנות מי שהוא מתוך העדה

טז, מפני מה הזכיר הכתוב מקום התבשרות שאול במלכות

כתיב (שמואל א' י" ב') "בלכתך היום מעמדי ומצאת שני אנשים עם קברת רחל בגבול בנימן בצלצח"

איתא בתוספתא (מסכת סוטה פרק יא הלכה יג) כיוצא בדבר אתה אומ' (שמואל א' י" ב') "בלכתך היום מעמדי וגו' בצלצח" היכן מצינו שנקברה רחל בגבול בנימן בצלצח, והלא לא נקברה אלא **בבית לחם** חלקו של יהודה,

שנאמר ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת ואין אפרת אלא חלקו של יהודה שני ואתה בית לחם אפרתה צעיר להיות באלפי יהודה, אלא אמר לו עכשיו שאני מדבר עמך הינם על **קבורת רחל** אתה הולך והן באין ומוצא אתה אותן בגבול בנימן בצלצח.

ופירשו בו, שהזכיר בית לחם מקום קבורת רחל בהתבשרו על המלוכה משום **שזכותה גרמה לו**

איתא בגמרא (מגילה דף יג עמוד ב) בשכר צניעות שהיתה בה **ברחל** - זכתה ויצא ממנה **שאול**, ובשכר צניעות שהיה בו **בשאול** זכה ויצאת ממנו אסתר.

ומאי צניעות היתה בה ברחל - דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. וכו' וכו' לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול.

ומה צניעות היתה בשאול, (דכתיב שמואל א פרק י פסוק ו) וצלחה עליך רוח ה' והתנבית עמם ויאמר דוד שאול הגידה נא לי מה אמר לכם שמואל, ויאמר שאול אל דודו הגד הגיד לנו כי נמצאו האתנות ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל, וישאלו עוד בה' הבא עוד הלם איש, ויאמר ה' הנה הוא **נחבא אל הכלים (שהיה בורח מן הגדולה ומן השררה), וירצו ויקחהו משם ויתיצב בתוך העם ויגבה מכל העם משכמו ומעלה, ויאמר שמואל אל כל העם הראיתם אשר בחר בו ה' כי אין כמהו בכל העם וירעו כל העם ויאמרו יחי המלך, ובשכר הצניעות זכה ויצאת ממנו אסתר.**

ליכנס לחופה, הכניסו את אחותי, ולא די ששתקתי אלא שמסרתי לה סימני,

אף אתה, אם הכניסו בניך צרתך בביתך שתוק להם, אמר לה, יפה למדת סנגוריא יש שכר לפעולתך ולצדקתך שמסרת סימנך לאחותך, עכ"ל רש"י,

מבואר דהפירוש "רחל מבכה" שהיתה רחל מרצה לקב"ה מכל אבות ואמהות, וע"ז אמר הכתוב רחל מבכה בלשון פועל יוצא,

והלשון מבכה פירושו מעוררת את רחמיו של הקב"ה.

כא, מאנה להינחם על בניה מכוון למשלח מדנים בין אחים

כתיב (משלי פרק ו' ט"ז) שש הנה שנה ה' ושבע תועבות תועבת נפשו, עינים רמות, לשון שקר, וידיים שפכות דם נקי, לב חרש מחשבות און, רגלים ממהרות לרוץ לרעה, יפיח כזבים עד שקר, ומשלח מדנים בין אחים.

כתיב, (ירמיה ל"א י"ד), "מאנה להנחם על בניה כי איננו",

יש לדייק בשינוי הלשון, בין לשון רבים ללשון יחיד, על בניה הוא לשון רבים, כי איננו הוא לשון יחיד, ואיך אמר הכתוב על בניה כי איננו, היל"ל על בניה כי אינם,

אפשר לבאר, כי על זה היה דוה ליבה של רחל אמנו, על הפרדה בין אחים, שאינם יחד ויש "משלח מדנים בין אחים".

כב, בשורת הנביא ושבנו בנים לגבולם הוא האחדות

כתיב ויש תקוה לאחריתך נאם ה', ושבנו בנים לגבולם,

יש לבאר, הדיבור אשר דיבר ה' בדבר גאולת בניה של רחל, בלשון ושבנו בנים לגבולם, מה שלא מצינו בהבטחת גאולה במקום אחר בלשון זה,

ולא מלאך, ולכן לא פירש רש"י כאן כי איש זה מלאך. אלא צריך למנות אדם מתוך העדה אשר יוציאם ואשר יביאם,

לפי"ז יש לפרש רחילא בתר רחילא אזלא שעז הולכת רק אחרי עז

ביאור נוסף רחילא בתר רחילא אזלא

עיין בש"ס שוטנשטיין כתובות ס"ג ע"א הרמז לאשת רבי עקיבא ששמה רחל

יט, ביאור בתפילת רחל אמנו

כתיב (ירמיה ל"א י"ד-ט"ז), "כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו",

"כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך נאם ה' ושבנו מארץ אויב",

"ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבנו בנים לגבולם"

כ, רחל מבכה על בניה היה צ"ל רחל בוכה ובמה ריצתה רחל לקב"ה

כתיב, "רחל מבכה על בניה", הלשון מבכה הוא לשון פועל יוצא, היה צ"ל רחל בוכה על

בניה, או רחל בוכיה על בניה, כמ"ש הנביא (איכה א' ט"ז) על אלה אני בוכיה,

מהפסוק עולה שהיתה עושה אחרים שיבכו, א"כ את מי היתה עושה שיבכה,

ביאור הענין ע"ד המדרש

כתב רש"י, על הפסוק רחל מבכה, (ירמיהו פרק ל"א פסוק י"ד), בד"ה רחל מבכה על בניה, מדרש אגדה אמר, שהלכו אבות ואמהות לפייס את הקדוש ברוך הוא על שהעמיד מנשה צלם בהיכל, ולא נתפייס,

עד שנכנסה רחל ואמרה לפניו רבונו של עולם רחמי מי מרובים רחמך או רחמי ב"ו, הוי אומר רחמך מרובים, והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי, שכל עבודה שעבד יעקב את אבי לא עבד אלא בשבילי, כשבאתי

שבטים בישראל אפרים ומנשה יתר על
השבטים, ע"כ,

כד, ועיניך מדמעה מה רמז הנביא באומרו על רחל ועיניך מדמעה

כתיב, "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך
מדמעה" וגו',

יש להבין, אל מה רמז הנביא באומרו על
רחל, "ועיניך מדמעה",

כתיב (בראשית כ"ט י"ז) ועיני לאה רכות,

איתא בגמרא (בבא בתרא קכ"ג ע"א), רב אמר,
לעולם רכות ממש, ולא גנאי הוא לה, אלא
שבח הוא לה,

שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם
שהיו אומרים, שני בנים יש לה לרבקה, שתי
בנות יש לו ללבן, גדולה לגדול וקטנה לקטן,
והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת,
גדול מה מעשיו, איש רע הוא, מלסטם
בריות, קטן מה מעשיו, איש תם יושב
אוהלים, **והיתה בוכה עד שנשרו ריסי
עיניה**, ע"כ,

איתא בגמרא (מגילה י"ג ע"ב, ב"ב קכ"ג ע"ב),
מאי צניעות היתה בה ברחל, דאמר לה,
מינסבא לי, אמרה ליה אין, מיהו אבא
רמאה הוא ולא יכלת ליה, אמר לה אחיו
אנא ברמאות, אמרה ליה, ומי שרי לצדיקי
לסגויי ברמיותא, אמר לה אין, (שמואל ב כ"ב
כ"ז) "עם נבר תתבר ועם עקש תתפלי",

אמר לה ומאי רמיותא, אמרה ליה אית לי
אחתא דקשישא מינאי ולא מנסיב לי מקמה,
מסר לה סימנים, כי מטא ליליא אמרה,
השתא מיכספא אחתאי מסרתינהו ניהלה,
והיינו דכתיב ויהי בבקר והנה היא לאה,
מכלל דעד השתא לאו לאה היא, אלא מתוך
סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד
השתא, ע"כ, ובכך מנעה רחל, את בכייתה
של לאה אחותה,

כל הנחמות והגאולות בלשון ןהיה חוץ מכאן

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ע' פסקה ו')
ושבתי בשלום אל בית אבי, ר' יהושע דסכנין
בשם ר' לוי נטל הקב"ה שיחתן של אבות
ועשאן מפתח לגאולתן של בנים, אמר לו
הקב"ה אתה אמרת (בראשית כ"ח כ"א)

עפ"י מה שביארנו לעיל, כי בכייתה של רחל
על בניה, היתה, על כי איננו, כלומר שבניה
אינם באחדות, רק יש מחלוקות ביניהם,

מבואר, כי שורש כל המחלוקות המלחמות
והמריבות שיש בעולם, שורשם בכך שאין
אדם מסתפק במה ששייך לו בתוך גבולו,
ובמה שיש לו, אלא רוצה גם מחוץ לגבולו
ששייך לו, שיהיה שלו, כמ"ש (קהלת רבה
פרשה ג' י') "יש לו מנה רוצה מאתיים" ולפי
שבכתה רחל על כך שיש מחלוקת ביניהם, על
כך הובטחה "ושבו בנים לגבולם", כלומר,
שכל אחד יהיה מרוצה בתוך גבולו, ואינו
רוצה במה שאינו שלו, ובכך יבוא שלום על
ישראל. וכתוב השם גבולך שלום, וכתוב וכל
העם הזה על מקומו יבוא בשלום.

כג, מנעי קולך מבכי הסבר למה כאן צוה ה' את הברכה בלשון מניעה

כתיב "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי",

יש לדייק, למה כאן צווה ה' את הברכה
בלשון מניעה, מנעי קולך, מה שלא מצינו
במקומות אחרים שצווה ה' את הברכה
בלשון זה, אלא בלשון כי קרובה ישועתי
לבוא, ועוד. וכאן צווה ה' את הנחמה בלשון
מניעה,

אפשר לבאר, עפ"י מה דאיתא במדרש (רבה
בראשית פרשה פ"ד פסקה י') מאן קאים ליה
משתיקותא דאימא קמה, (פירוש שתיקתה
של אימו היא שעמדה לזכותו) "והנה קמה
אלומתי", (פירוש אלומתי מלשון שתיקה). ע"כ,

ומכיוון והיא שתקה, אמר לה הקב"ה
בלשונה, **המשיכי לשתוק ומנעי קולך**.
איתא במדרש (תנחומא ויצא פרק ו'), רחל
תפשה בשתיקה, עמדה זרעה בשתיקה,
ראתה סבלונותיה ביד אחותה ושתקה,

בנימין בנה, האבן שלו מן האפוד ישפה, יודע
במכירת יוסף ושותק, וזהו **ישפה** יש לו פה
ושותק,

שאל בן בנה, ואת דבר המלוכה לא הגיד לו
(שמואל א),

אסתר, אין אסתר מגדת מולדתה (אסתר ג),
א"ר יהודה, גדולה שתיקה, שבזכות
שתיקתה של רחל, זכתה והעמידה שני

מרמזו כי **פעולת** הבכי יביאם אל, **מבני** **יששכר** יודעי בינה לעיתים, כלומר להיות בני תורה.

כו, אימה חשיכה גדולה נפלת עלינו מכוון להקם לנו את סוכת דוד

הנופלת

כתיב (בראשית ט"ו י"ב) "ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו"

כתב הרבינו בחיי, והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. נרמז לו בכאן שעבוד ארבע מלכיות, שכן דרשו רז"ל, (ב"ר מד, כ) אימה, זו בבל, חשכה, זו מדי שהחשיכו עיניהם של ישראל בצום ותענית, גדולה, זו יון, **נופלת** עליו, זו **אדום**,

יש לומר שעתה שאנחנו בגלות האחרון גלות **אדום**, אנו מבקשים הקם לנו את סוכת דוד הנופלת,

כז, אמונה ע"י בירור וידיעה או ע"י שמיעה וקבלה

כתיב (ישעיהו פרק מ פסוק כח הפטרת לך לך) "הלוא ידעת אם לא שמעת אלקי עולם ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו"

פירש הרד"ק

הלא ידעת - מדרך השכל מדעתך,
אם לא שמעת - ממלמד ומורה,

כתב המהרש"א (ראש השנה ל"ב ע"ב כי ה' הוא האלוקים), לפי שיש לאדם להאמין במציאות השם **בקבלה על פי התורה**, **ועוד נוסף** להשיג בשכלו מציאות השם וחידוש עולם כמפורש בפסוק (ישעיהו מ' כ"ח) **הלא ידעת אם לא שמעת** גוי כמ"ש פ"ק דתעניות, (תענית ב' ע"א),

כדכתיב (דברים פרק לב ג') "כי שם ה' **אקרא** הבו גודל לאלקיני הצור תמים פעלו", על כן אני **אקרא** לכם בתורה

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים, חייך כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך איני נותן אלא בלשון הזה, שנאמר

(זכריה יד) **והיה ביום ההוא יצאו מים חיים** מירושלים,

(ישעיה יא) **והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית** ידו לקנות את שאר עמו,

(יואל ד) **והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס**,

(ישעיה כז) **והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול** וגו', ע"כ,

ויש להקשות למה אצל רחל לא נאמר בלשון והיה, אלא בלשון מניעה, וכ"כ (ירמיה ל"א י"ד) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, כה אמר ה' **מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה** כי יש שכר לפעלתך נאם ה' ושבו מארץ אויב,

לפי"ז אפשר לומר, דלכך רמז הנביא באומרו על רחל, כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, לפי שרחל היתה זאת **שמנעה את דמעתה של לאה**, ע"י שמסרה את הסימנים ללאה, לפיכך נתבשרה בגאולת בניה, בלשון **ועיניך מדמעה**,

כח, מעשה שהיה מבאר דמעות של אמא להצלחת הבנים בתורה

סיפר הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א שהיה קרוב מאוד אצל הגאון מטשעבין זצ"ל, והרצה בפני הגאון דבר תורה שיש בו חידוש נפלא, וענה אותו הגאון מטשעבין, כי **אין זה חידוש שלך**, לפליאתו כי רבה, אמר לו הגאון, דברי חידוש אלו הם **מדמעותיה של אמך** בהדלקת נרותיה, ובכך זכית לחדש דברים אלו, ע"כ,

רמז בכתוב כי איננו להנ"ל

וכך יש לרמז הפסוקים רחל מבכה על בניה **כי איננו**, **ובדברי תורה כתיב** (משלי פרק כג ה'), "התעייף עיניך בו ואיננו" **כדאיתא** (בסוטה ל"ה ע"א), ועל זה בכתה רחל על בניה מחשש שיגיעו בדברי תורה **לכי איננו** כלומר שיאבדו דברי תורה, שכתוב עליהם **ואיננו**, ובישר אותה הכתוב, מנעי קולך מבכי כי **יש שכר לפעולתך**,

בעל המחבר הספר "לב טוב" פירוש על ה"חובת הלבבות", נתן אל לבו לירד השדה וללקט באמרים, דבר דיבור על אופניו, להביא את אלה הדורשים בשבח האמונה עפ"י קבלה בלבד, ואת האמונה עפ"י חקירה הם דורשים לגנאי, והביא גם את אלה הדורשים בשבח האמונה גם עפ"י ידיעה מופתית וחקירה,

האמונה טובה, והחקירה תועבה

בשו"ת "חות יאיר" סימן רי"ט, כתב ואפילו ביי"ג עיקרי הדת שמוטל על כל איש ישראל להאמין בררנו והוכחנו שהאמונה חיובית וטובה והחקירה תועבה אף כי לכאורה מדברי הרמב"ם במורה נבוכים משמע דלא נקרא אמונה כלל אם לא ע"צ הבירור מתוך החקירה, מ"מ ביררנו משאר דבריו שא"א לתפסם כפשוטן רק נאמינם בקבלה אמונת אומן.

הויכוח בין הגיסים היעב"ץ ובעל

העקידה

וכבר נחלקו בזה הני תרי צנתרא דדהבה הלא המה, בעל העקידה זצ"ל רבי יצחק ארעמה שהיה אחיה של זוגי של החסיד יעב"ץ זצ"ל, שחיבר ג' ספרים על ההתרחקות מהחקירות והפילוסופיא, ה"ה "מאמר האחדות" יסוד האמונה" ואור החיים", ומנגד, גיסו בעל העקידה שחיבר את ספרו עקידת יצחק על יסוד הפילוסופיא,

ביאור הכתוב יוסיף דעת יוסיף מכאוב

ובכך פירשתי הפסוק בקהלת יוסיף דעת יוסיף מכאוב, שמי שרוצה לדעת הרבה, כלומר להשיג האמונה עפ"י ידיעה, יוסיף מכאוב, משום שרבים הם הדברים שלא יוכל להבין, וזהו גרמא למכאובו, כמ"ש המהרש"א המובא לעיל, ומה שלא תשיג תתלה בקוצר השגתך ועומק המושג ממך, וזהו יוסיף מכאוב,

וכתב בעל לב טוב, לאחר שאסף כעמיר גורנה דברי המשבחים והפיכס, (ראשונים ואחרונים) (ומביאם בהקדמה לשער היחוד) ולפי שרבו הדעות ואינו רוצה להטיל ראשו בין ההרים, לפיכך אינו כותב פירושו לשער היחוד בספר חובת הלבבות,

מציאות השם וחיודש עולם, בראשית ברא אלקים וגוי דהיינו בקבלה,

אבל אתם תוסיפו בזה והבו גודל לאלהינו לידע זה במופת וידיעת השכל והיינו הצור תמים פעלו, כי מצד פעולתו שבעולם יש להשיג מציאותו ואחדותו כמפורש פ"ק דתענית ע"ש, עכ"ל המהרש"א,

עוד כתב המהרש"א (תענית ב' ע"א ד"ה כתיב הכא) (איוב ה' ט') "עושה גדולות ואין חקר", וכתב התם (ישעיהו מ' כ"ח) "הלא ידעת וגוי ואין חקר לתבונתו", באה הגזירה שווה מאין חקר לאין חקר ע"פ מה שכתבתי,

הגם שיש לאדם להשיג ולחקור במציאות העולם ובבריאתו מתוך הטבעיים, מ"מ מה שלא ישיג יתלה בקוצר השגתו בזה, וכי הוא עמוק ומי ימצאנו, וכמ"ש פ' אין דורשין (חגיגה י"ג ע"א) במכוסה ממך בל תחקור במה שהורשית התבונן,

וז"ש הלא ידעת אם לא שמעת וגוי בורא וגוי, ר"ל גם בלאו שמיעה מתוך התורה בראשית ברא, שהוא בקבלה,

הלא אפשר שידעת מתוך החקירה בזה, ומסיים אף על פי שהורשית להתבונן בזה מ"מ אין חקר לתבונתו, ומה שלא תשיג תתלה בקוצר השגתך ועומק המושג ממך, עכ"ל המהרש"א,

מבואר, כי הידיעה, הוא האמונה בהשי"ת עפ"י ידיעה בהשגה מופתית, נוסף על האמונה מצד הקבלה מצד אבותיו, כאשר האריך בעל חובת הלבבות בשער היחוד,

וכ"כ השל"ה בפרק עשרה מאמרות, כי וידעת היום והשבות וגוי כי ה' הוא האלוקים, זו ידיעה בהשגה מופתית, בנוסף על הקבלה מצד אבותיו, ע"כ,

מהי האמונה המשובחת שיבור לו האדם

כבר הדיו נשפך כמים והקולמוס נשתבר כפליים, מהי האמונה המשובחת שיבור לו האדם, האמונה בקבלה בלבד, או שיש להוסיף ולחקור גם עפ"י ידיעה בהשגה מופתית כדי להגיע לאמונה שלימה,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 0527-616166 נייד 03-6161555

מייל y0527616166@gmail.com